

Jurij Toplak, redni profesor
Pravna fakulteta Univerze v Mariboru
jurij.toplak@um.si

Nošenje vojaške uniforme v parlamentu je v okviru zaščitene svobode izražanja

Poslanec Zmago Jelinčič Plemeniti je v Državnem zboru nastopil v uniformi vojske. Gre za ravnanje, zaščiteno s svobodo izražanja, ki jo zagotavlja 39. člen Ustave RS. Poslanec v parlamentu lahko uporablja uniformo z namenom izražanja sporočila ali idej. Poslansko izražanje v parlamentu uživa po Evropski konvenciji človekovih pravic in po Ustavi RS posebno zaščito. Poleg poslancev 39. člen ustave ščiti tudi na primer igralce ali glasbenike, ki bi pri igri v filmu, gledališču, glasbenem ali drugem umetniškem nastopu nosili uniformo in ob tem širili sporočilo, povezano z uniformo. Vrhovno sodišče ZDA je to potrdilo že leta 1970 v sodbi *Schacht v. United States*, 398 U.S. 58 (1970), Evropsko sodišče človekovih pravic in najvišja sodišča evropskih demokracij pa sta izražanje poslancev v parlamentih ali umetniško izražanje v uniformah zaščitila v zadnjih desetletjih v vrsti odločb.

Pri ravnanju poslanca Zmaga Jeličiča Plemenitega ne gre za kaznivo dejanje "Lažno izdajanje za uradno ali vojaško osebo" ali za prekršek po Zakonu o obrambi po 9. točki 106. člena (prekršek stori, kdor "uporablja oznako pripadnosti in druge oznake, ki se uporabljajo v Slovenski vojski"). Elementa kaznivega dejanja sta predvsem dva, ki morata biti izpolnjena kumulativno. Prvič, namen pridobiti korist ali prizadejati škodo. In drugič, lažno izdajanje za uradno ali vojaško osebo ali neupravičena nošnja znamenja uradne ali vojaške osebe. Pri konkretnem ravnanju ni bil prisoten niti takšen namen, niti se ni lažno izdajal za vojaško osebo, saj je jasno, da je šlo za nastop poslanca. Pri podajanju sporočila, za kar pri nastopu poslanca vedno gre, obleka, ki je del sporočila, ne more biti neupravičena.

Namen določb Kazenskega zakonika in Zakona o obrambi je preprečevanje zavajanja. Od tistih, ki so videli poslanca za govorniškimi odrom Državnega zbora v uniformi, nihče ni bil zaveden, da bi šlo za predstavnika vojske, ki govori v imenu vojske. Zato legitimnega cilja za kaznovanje ni, s tem pa pregon ne vzdrži testa sorazmernosti.

Ustava v 39. členu in Evropska konvencija človekovih pravic v 10. členu ščitita široko polje izražanja poslanca. Zakon je vedno treba razlagati skupaj z ustavo. Določbo 9. odstavka 106. člena Zakona o obrambi je treba razlagati tako, da dovoljuje izjeme, ki jih dovoljuje ustava. Med izjemi spadajo poslanci v parlamentu in igralci v gledališču ali filmu.

Poslanci v Državnem zboru spadajo med tiste, ki lahko ob posredovanju sporočila nosijo uradno vojaško uniformo.

Ta dopis je lahko del postopka in sodišču bom z veseljem predstavil sodno prakso Ustavnega sodišča, tujih najvišjih sodišč in Evropskega sodišča človekovih pravic.

Ljubljana, 10. 6. 2020

prof. dr. Jurij Toplak

